

LVI

Краєзнавчі читання

імені
о. Петра Лебединцева

Біла Церква
2021 р.

**Управління культури
Київської обласної державної адміністрації
КЗ КОР «Білоцерківський краєзнавчий музей»**

**LVII
(57)
Краєзнавчі читання**

**імені
о. Петра Лебединцева**

25 листопада 2021 р.

**Біла Церква
2021 р.**

УДК 908:372.48

ББК 26.891 (4Укр-2 Біла Церква)

К 78

LVII (57) Краєзнавчі читання імені о. Петра Лебединцева.
25 листопада 2021 р. – Біла Церква, 2022. – 44 с.

Редакційна колегія:

Діденко Л.М., кандидат історичних наук, директор Білоцерківського краєзнавчого музею, заслужений працівник культури України;

Петренко В.В., заступник директора з наукової роботи Білоцерківського краєзнавчого музею;

Чернецький Є.А., кандидат історичних наук, завідувач відділу інформаційно-краєзнавчої роботи Білоцерківської міської ЦБС, старший науковий співробітник БКМ;

Поплавська С.П., завідувача науково-методичним відділом Білоцерківського краєзнавчого музею.

На обкладинці: Вегетаційний будиночок. м. Біла Церква.
Фото 1960-ті рр.

ЗМІСТ

I. Оргкомітет	3
II. Журнал "Читань"	4
III. Матеріали	
<i>Олексій Стародуб.</i> Бишівська парафії Києво-Васильківського римо-католицького деканату.....	5
<i>Євген Чернецький.</i> Менцелі: вінчання Гелени-Анелі (1884)...	11
<i>Олександр Мартиненко, Олена Поліщук.</i> Інституцький вегетаційний будиночок (до 110 річниці створення).....	12
<i>Володимир Перерва.</i> Історична генеза шкільництва у Миронівці XIX – поч. XX ст.	26
<i>Сергій Бурлака.</i> Нескорені (про підпілля ОУН, що діяло в редакції газети «Дзвін волі» та Білоцерківській друкарні під час нацистської окупації міста (1941–1944 рр.).....	33
<i>Олександр Ярмола, Катерина Велика.</i> Рукописний журнал ветеранів партії (короткі спогади) – видання Ради ветеранів партії ветеранів м. Біла Церква (1981 р) – як історичне джерело.....	41

Оргкомітет

Загальна рада:

Людмила Діденко, голова, кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України, директор музею
Вікторія Петренко, заступник директора музею з наукової роботи
Євген Чернецький, кандидат історичних наук, завідувачий відділом інформаційно-краєзнавчої роботи Білоцерківської міської ЦБС, старший науковий співробітник БКМ

Видавничий комітет:

Людмила Діденко, редактор
Вікторія Петренко, відповідальний за макет
Євген Чернецький, відповідальний за текст
Світлана Поплавська, комп'ютерна верстка та дизайн

препятствіяхъ къ бракосочитаніи и по неоткрытіи никакихъ, а равно по изъявленному отъ обоихъ лицъ взаимному согласію внѣшними знаками обнаруженному

Кто по имени и прозваніи родители новобрачныхъ и кто поручители или свідѣтели? Дворянъ Эдуарда и Пелагії урожденной Залевской Хамцевъ законныхъ супруговъ сына съ дворянъ Владислава и Алины урожденной Петцосдовой (?) Менцелевъ законныхъ супруговъ дочерью о бракомъ сочитаніи въ лицѣ костела торжественно поблагословилъ въ присутствіи вѣры достойныхъ свідѣтелей дворянъ Станислава Якса-Хамца, Льва Мяковского и многихъ другихъ при томъ находившихся".

Джерело: ЦДІАК України. Ф. 1268. Оп. 3. Спр. 4. Арк. 47 зв.-48 (№ 21).

*Олександр Мартиненко,
історик, редактор
1-ої категорії інформаційно-
краєзнавчого відділу БМЦБС;
Олена Поліщук,
старший лаборант музею БНАУ*

Інститутський вегетаційний будиночок (до 110-ої річниці створення)

Кожен відвідувач міського Парку культури та відпочинку ім. Т.Г. Шевченка звертав увагу на занедбаний будиночок навпроти фонтана в центрі парку. Але мало хто замислювався, що колись ця невеличка споруда була родзинкою міста та притягувала до себе увагу не своїм жахливим виглядом, а витонченістю форм і мала назву – інститутський вегетаційний будиночок⁴.

⁴Див. далі "Додаткова інформація".

За спогадами, які більше нагадують легенду, вегетаційний будиночок був використаний на кустарно-промисловій виставці у 1913 році у м. Києві, а також на Всесвітній виставці 1913 року в Парижі, де, начебто, отримав перше місце та золоту медаль. Також вважають, що ця оранжерея була збудована за наказом володарів міста – графів Браницьких.

Як з'ясувалось, у 1913 році Всесвітньої виставки у Парижі не проводилося. А експозиція виставки, яка в цьому ж році пройшла у Києві, розміщувалася здебільшого у тимчасових дерев'яних та цегляних павільйонах. Але їх кількість була незначною і всі вони були зруйновані за роки двох світових війн та під час Української революції 1917–1921 років. Найімовірніше, оранжерея була побудована на зразок павільйонів, які споруджували на всесвітніх виставках. Вегетаційний будиночок більше схожий на таку споруду, як “Кришталевий палац,” побудований садовим архітектором Джозефом Пакстоном як виставковий павільйон на першій Всесвітній виставці у 1851 році, що проходила у Лондоні. З середини ХІХ до початку ХХ сторіччя такі споруди стали трендом на кожній виставці.

Також викликає сумнів те, що ця споруда була побудована лише як вегетаційний будиночок. Так, вона дуже схожа за функціональністю на першу таку споруду, яку у 1872 році побудував відомий ботанік Климент Аркадійович Тімірязєв.⁵ Хоча вегетаційний будиночок Тімірязєва більший за розміром, у ньому відсутня витонченість. Хоч він й отримав назву “Кришталевий будиночок”. Його єдиною прикрасою є кована з візерунками решітка на даху. Водночас наш вегетаційний будиночок хоч й менший за розміром, але, крім зовнішніх візерунків, має ажурні ферми, на яких тримається дах, що для звичайної споруди, в якій проводять досліди та ведеться наукова робота, виглядає зайвим. Метою створення вегетаційного

⁵Ідею створення К.А. Тімірязєв перейняв у німецького ботаніка та агрохіміка Фрідріха Ноббе, який у 1863 році перший у світі побудував вегетаційний будиночок для фізіологічних дослідів рослин у м. Тарант поблизу Дрездена.

будиночку було ведення в ньому наукової роботи та проведення дослідів. На промислових виставках в таких спорудах наочно демонстрували вплив мікроелементів на рослини.

Доказів про те, що оранжерея була збудована Браницькими, взагалі не знайдено, поки що...

Тепер більш детально про вегетаційний будиночок.

Споруда у формі неправильного прямокутника, в якому центральна частина має вигляд куба. Конструкція зроблена з залізних, витончених з візерунками секцій, які були вкриті листовим склом.

Складається вона з 38 секцій. Розмір секції: 8 секцій – $0,85 \times 6$ м, 6 секцій – $1,70 \times 6$ м, 24 секції – $1,70 \times 5$ м. З цих секцій складені три споруди кубічної форми, які з'єднані між собою та утворюють одне ціле, без внутрішніх перегородок. Так, центральний куб має розміри $6,70 \times 6,70$ м, заввишки 6 м. Його розміри більше двох інших, що розташовані по обидва боки. А відтак, центральна частина виступає на 0,8 м. утворюючи еркер⁶ на дві сторони, та має висоту 1 м. Два інші куба мають розміри $5,80 \times 5,90$ м. та заввишки 5 м. Найбільша довжина усієї конструкції 18,30 м. ширина – 6,70 метрів, висота – 6 м. Загальна площа – $113,3 \text{ м}^2$. Дах, який раніше був скляний, з внутрішнього боку тримається на 12 ажурних балках з візерунками. Функцію стяжки виконують металеві троси. Фундаменту споруда не має. Також кожна секція у верхній частині має непрозорий візерунковий елемент. Кожен візерунок у секції складається з трьох частин: центральної та двох однакових бокових. Залежно від ширини секції варіюється й кількість частин візерунка. Будиночок має чотири входи, які розташовані по одному в центрі з кожного боку споруди. Оранжерея була побудована за наказом Міністерства просвітництва Російської імперії у 1910 р. для

⁶Еркер (нім. *Erker* – “ліхтар”) – частина споруди, що виступає за межі основного обсягу у вигляді напівкруглого, трикутного, чотирикутного або багатогранного у плані зааскленого балкона. Часто складається з кількох поверхів, збільшуючи корисну площу приміщень, поліпшуючи їхнє освітлення та інсоляцію.

факультету сільського господарства Київського політехнічного інституту (КПІ) (фото 1).

Знаходилася ця будівля на 1-му дослідному полі у ботанічному саду, який входив у парковий комплекс КПІ. Якщо основна частина парку знаходилася перед головним корпусом, то ботанічний сад розташований позаду головного корпусу. Першим керівником парку був учений-садівник Е. І. Блекте. У свою чергу ботанічний сад та приписаний до нього вегетаційний будиночок були власністю кафедри ботаніки, яку на той час очолював професор Євген Пилипович Вотчал.

Ось як згадується вегетаційний будиночок в історії створення парку КПІ: “Варто зауважити, що парк зростав паралельно з новими корпусами і житловими будинками інституту, тож уся територія навчального містечка стала, по суті, одним великим зеленим масивом, при тому, що територія, власне, парку обмежувалася широкою смугою рослинності, що тягнулася вздовж Брест-Литовського проспекту. Проте між спорудами парк практично непомітно переходив у ботанічний садок (дендропарк), яким завідував професор Вотчал, і його ділянки з *вегетаційним*

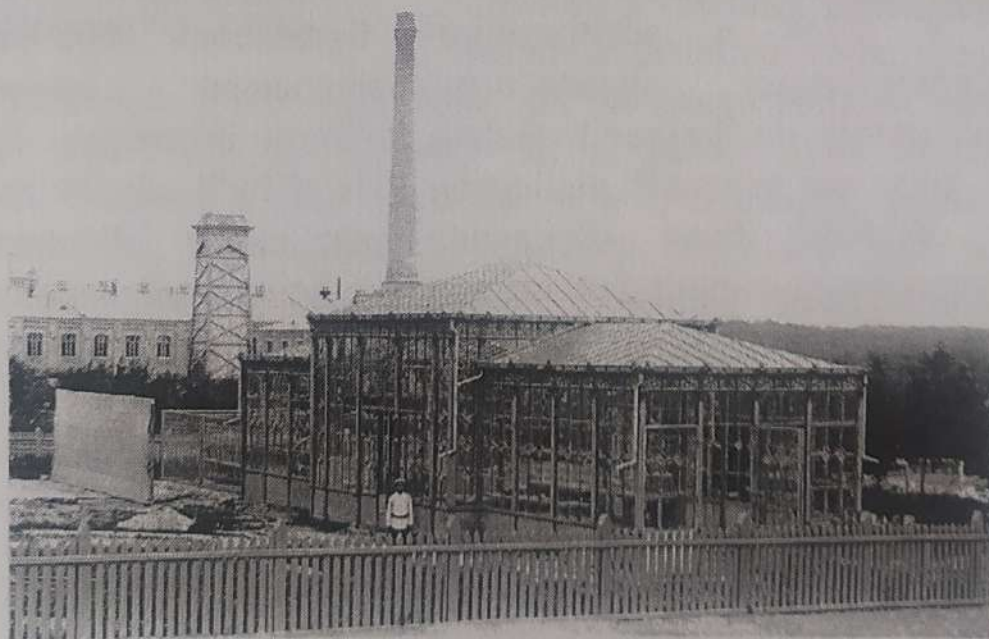

Фото 1. Вегетаційний будиночок на території Київського політехнічного інституту 1910 р.

будиночком, оранжереями і басейном, розташовані за головним (першим) корпусом, слугували вже суто навчальним і науковим цілям.”⁷

Скляна теплиця використовувалася для періодичного спостереження за вегетаційним розвитком рослин, де професор Вотчал проводив дослідження щодо врожайності та посухостійкості сільськогосподарських культур, цукристості цукрових буряків, розробки фізіологічних характеристик окремих генотипів сільськогосподарських культур. Дах та стіни такої теплиці були скляними задля проникнення найбільшої кількості світла і пришвидшення росту та розвитку рослин, а також захисту від несприятливих погодних умов (дощ, вітер тощо). Теплиця не мала засобів опалення, тому використовувалася сезонно, лише в теплі місяці року. Це була як мінілабораторія з вирощування та дослідження новітніх видів сільськогосподарських культур.

Внаслідок декількох реорганізацій на базі КПІ було створено новий ВНЗ – Київський сільськогосподарський інститут (1922 р.), з якого і виник Агроінженерний інститут цукрової промисловості (1930 р.). Останній проіснував лише чотири роки і був переведений до Білої Церкви.

У 1934 р. вегетаційний будиночок був переданий Білоцерківському сільськогосподарському інституту і встановлений на Замковій вулиці поблизу інституту. Це сталося після того, як згідно з рішенням РНК СРСР від 19 липня 1934 року №1699⁸ було об'єднано два вузи: Білоцерківський ветеринарно-зоотехнічний інститут та Київський агроінженерний інститут цукрової промисловості. Із Києва переведені кафедри: ботаніки (завідувач професор Табенцький О.О.), фізіології рослин, загального землеробства, рослинництва, а також уся матеріально-технічна база, викладачі, студенти.

⁷<https://kpi.ua/park-history>

⁸Також є копія Постанови РНК УРСР від 15 липня 1934 року про переведення Київського агроінженерного інституту в Білу Церкву.

У Білій Церкві вегетаційним будиночком опікувались учні і послідовники Є.П. Вотчала, колишні викладачі КПП – професори Табенцький О.О., Толмачов І.М., асистент Косач-Борисова І.П., які

ФОТО 2. Біля вегетаційного будиночка БЦСП Антоненко М. К. та Ребитва Є.В., 1959 р.

продовжили наукову діяльність свого учителя. У подальшому в теплиці за рослинами спостерігали та проводили наукову роботу працівники кафедри ботаніки БЦСП: доценти: Гродзінська В.П., Чугаєва Г.С., Кудрявцев В.О.; асистенти: Онищенко Л.І., Антоненко М.К.; лаборанти: Пекар Р.Й., Єрьоменко В.М.; препаратори: Ребитва Є.Ф., Самозван Н.М.; техробітниця Гакенбек С.О. (фото 2).

Одна із працівниць вегетаційного будиночка, лаборантка О.Г. Єдина згадувала: “Ми носили воду для поливу рослин, а теплиця знаходилася на верхівці Замкової гори, куди було

тяжко дістатися. Тому наші майстри вигадали рейкові колії, які вели від інституту до теплиці. Ці ж рейки були прокладені всередині теплиці у дві колії на усю її довжину. Вони були розраховані на вузькоколіїну колісну пару. По них ми на невеличких платформах возили знаряддя праці, воду та пронумеровані вегетаційні посудини із ґрунтом для висадки рослин. Там у вегетаційних посудинах росли такі сільськогосподарські рослини: кукурудза, цукровий буряк, картопля, помідори та інше.”

У 1960-х роках. на території інституту було збудовано нову стаціонарну скляну теплицю-оранжерею з пічним опаленням та цегляним фундаментом, в якій співробітники мали змогу працювати цілий рік. Тому вегетаційний будиночок уже не використовувався для висадки рослин.

Споруда була передана місту Біла Церква у 1976 р. Планувалося, що вона буде використовуватись як оранжерея, де для учнів демонструватимуть різні тропічні рослини. На момент передачі вегетаційного будинку його собівартість становила 240 карбованців.⁹

Вегетаційний будиночок працював навіть під час другої світової війни. Розпочав свою роботу на другий день після початку окупації – 17 липня 1941 року¹⁰. Ось як це описано у міській газеті, що видавалася під час окупації міста. [Тут і далі текст подано зі збереженням мови оригіналу – авт.]

“На околиці міста по Росьовій вулиці, над самим берегом річки Рось, розкинулось маленьке квітково-розсадникове господарство – міська оранжерея. Оранжерея в Білій Церкві існує вже сьомий рік. За цей час вона проробила велику роботу. Основним її завданням є вирощування розсади та насіння різних видів квітів. Тут можна знайти найрізноманітніші їх сорти: петунії, айстри, левкої, пахучий тютюн, хризантеми, лілії, тюльпани, гвоздики, піони, фінікові пальми, і багато інших. Тут вирощуються не тільки на продаж, а також для декоративної прикраси будинків, кімнат, парків, скверів. Для улаштування портретів, навісів в прилюдних місцях та ін. В оранжереї крім квітів, вирощується також розсада помідорів, капусти, [.....] (? – авт.) тютюну. Оранжерея мусить розгорнутись у велике квіткове господарство, що буде культивувати для міста культуру квітів, розсади і огорохів.”¹¹

З наведеного нижче листа нам стає відомо, хто був директором “оранжереї” у той час:

“Міська управа

До управління пана бургомістра

м. Біла Церква. м. Біла Церква.

16/IX 41р.

№37

⁹За даними Білоцерківського міського відділу культури та туризму.

¹⁰ДАКО. Ф. Р-2225. Оп. 2. Спр. 42. Арк 21.

¹¹Оранжерея. Дзвін. 1942. 11 черв. – №28(43). С. 2.

LVII (57) Краєзнавчі читання імені о. Петра Лебединцева

Просимо видати зав. оранжереї гр. Фудимі Йосипу Мартиновичу перепустку на право відвідування оранжереї с./г. інститута та дозвіл на вивозку з оранжереї всього інвентаря та рослин, яка оранжерея перейшла до міскгоспу.

Зав п/в благоустрій. Підпис. Краузе.

Секретар. Підпис. Мерінг.

16.09.1941 р.¹²

Постійно в оранжереї працювало 17–18 чоловік.

За довгий час перебування у нашому місті павільйон-оранжерея декілька разів змінював своє розташування: у 1934–1941 рр. та у 1944–1976 рр. він знаходився на Замковій горі з лівого боку від костелу Іоанна Хрестителя, з літа 1941 по 1944 рік. – по вул. Росьовій (де саме невідомо). Так само споруда мала багато офіційних та неофіційних назв: “Вегетаційний будиночок”, “Павільйон-оранжерея”, “Оранжерея”, “Міська оранжерея”, “Оранжерея Браницьких”, “Стекляшка”, “Зала ігрових автоматів у парку Петровського”.

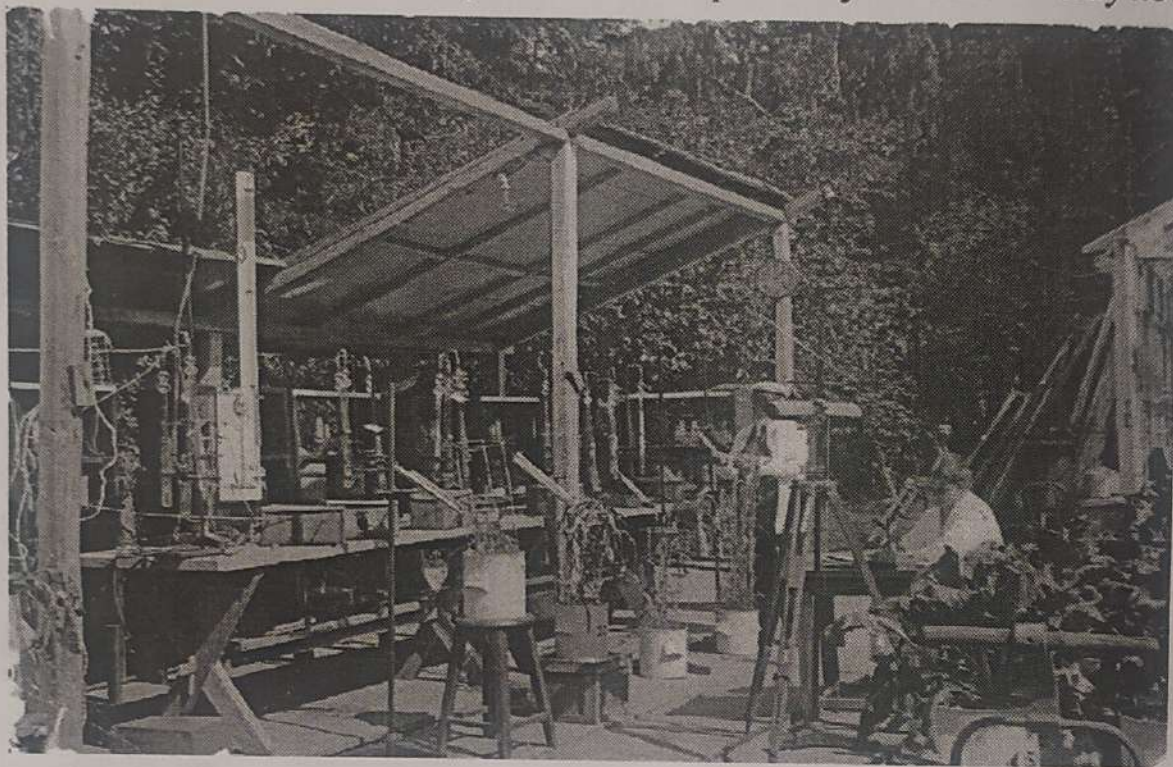
З 1976 року вегетаційний будиночок розміщений у центральній частині Парку культури та відпочинку ім. Т.Г. Шевченка за призначенням не працює, потребує реставрації.

Додаткова інформація.

1. Вегетаційний будиночок (від латинського *vegetatio* – пожвавлення, збудження, надалі – зростання) – будівля (павільйон) зі скляними стінами і дахом, добре провітрювана, де проводять вегетаційні досліді. В ньому на вагонетках встановлені посудини з рослинами. В гарну погоду вагонетки викочують на південну сторону. Як правило, кожний вегетаційний будиночок мав ще й вегетаційний майданчик, який розміщувався поруч. (фото 4). У Росії вперше така споруда була побудована за ініціативою К. А. Тімірязєва в 1872 році на території Петровської сільськогосподарської академії (нині Московська сільськогосподарська академія ім. Тімірязєва).

¹² ДАКО. Ф. Р–2225. Оп. 1. Спр. 1. Арк 159.

Тімірязєв надавав функціонуванню дослідної станції на виставці дуже великого значення. Досліджуючи ґрунт та рослини, учений відкрив багато нового. За кордоном у сільському господарстві дуже широко використовувалися наукові

*Фото 4. Вотчал Є.П. та Косач–Борисова І.П. * на вегетаційному майданчику, друкується вперше.*

досягнення, але в Росії селяни й гадки не мали, вони вважали, що гній – єдине добриво, а неврожай – кара від Бога. Тому Тімірязєв наполягав на тому, щоб отримати дозвіл і побудувати дослідну станцію на виставці, де він зможе пропагувати наукові досягнення в сільському господарстві.

З великими труднощами за три місяці до відкриття виставки у Нижньому Новгороді у 1873 році Тімірязєву вдалося добитися дозволу. Скляний будиночок було побудовано. В ньому було проведено багато дослідів щодо підживлення рослин та удобрення ґрунту. Ці досліді проводились у природних умовах. Літня тепличка вкривала рослини тільки на ніч та в негоду, щоб убезпечити досліді від випадковостей.

*Сестра відомої української письменниці Лесі Українки.

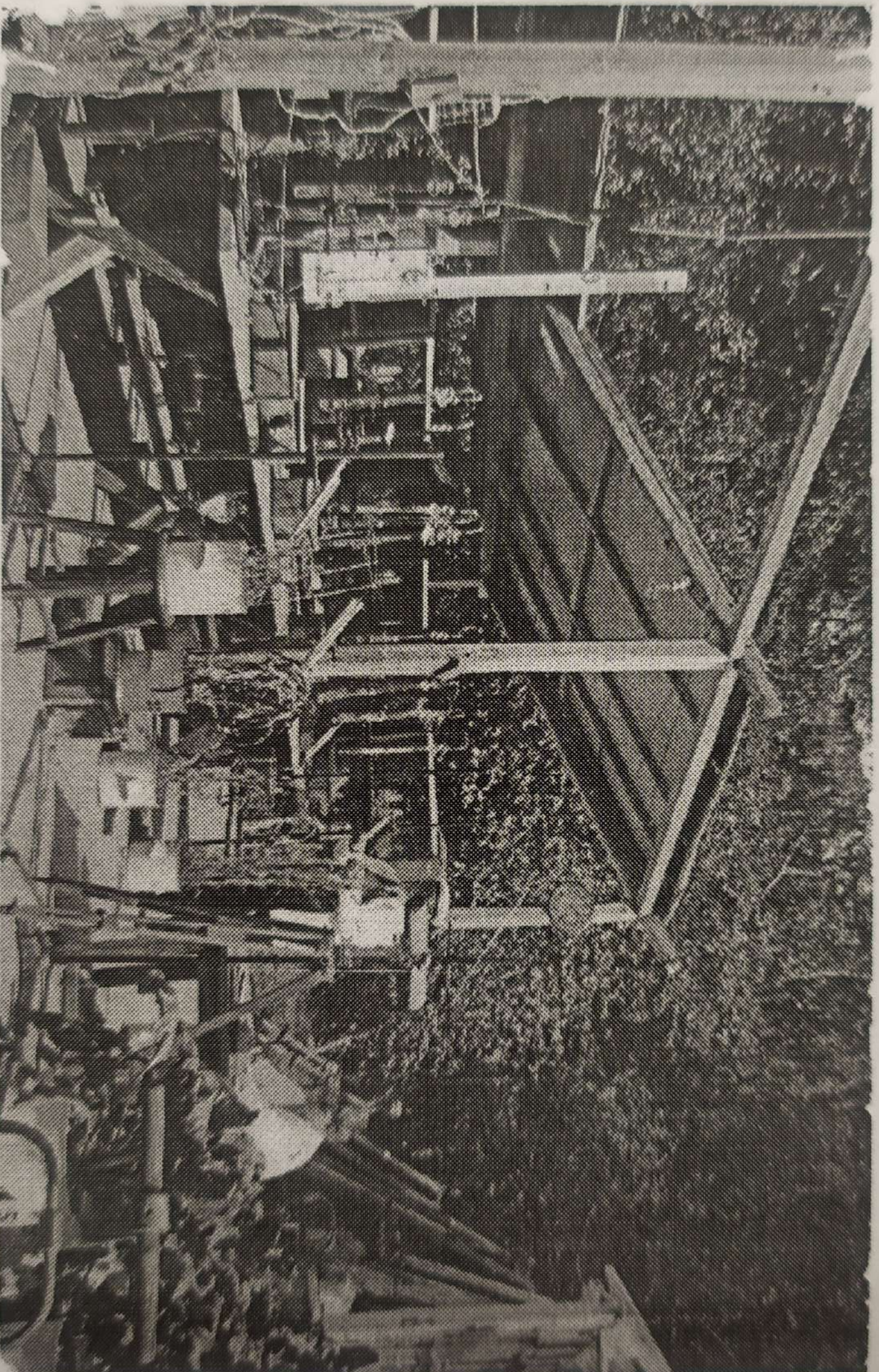

Фото 4. Вовчак Є.П. та Косач-Борисова І.П. * на вегетаційному
майданчику, друкується вперше.

LVII (57) Краєзнавчі читання імені о. Петра Лебединцева

Щоб досліди були наочними, Тімірязєв замінив ґрунт прожареним піском і водою. “Водні культури, – говорив Тімірязєв, – є найпростішим і водночас найвитонченішим і досконалим способом”. Пророщене насіння закріплювали корком та ватою у шийці посудини так, щоб корінь був зануреним у воду. Вся рослина – листя у повітрі та коріння у воді – розвивалася на очах у спостерігача. Щоб рослина не загинула від нестачі повітря у воді, через посудину, як в акваріумах, подавався кисень. Але життя рослини головним чином залежало від складу живильної рідини, яка вводилася у воду. На тисячу частин води давалися дві частини поживних речовин. Підживлення для рослин складалося з восьми елементів: азоту, фосфору, сірки, хлору, кальцію, магнію, калію та заліза. Перші чотири утворюють кислоти, останні – основи, а всі разом – солі. Дрібка цих солей змушувала рослину пишно розвиватися; відсутність або недостатня кількість одного з елементів призводила до загибелі рослин. Досліди у скляному будиночку залучали все нових та нових відвідувачів. Багато хто приходив мало не щодня і годинами спостерігав за рослинами. Селяни розпитували, в чому особливість дослідного насіння, підозрювали, що тут якийсь фокус, дивувалися, не вірили. Але Тімірязєв знав, що переконати їх, змусити повірити та зрозуміти можна лише наочним дослідом. Колись на дослідному полі старий селянин сказав йому глузливо: “Хитрий німець: хоче, щоб хліб разом з сіллю народився”. А потім побачив урожай на ділянці та повірив, зрозумів. Так було й тут. Один селянин ходив щодня, дивився і не вірив. Здавалося йому, що це обман і шахрайство в цих наповнених водою або піском банках, у підмішуванні чудодійних солей. Йому хотілося викрити вченого, вивести на чисту воду. На його очах було засіяно дев'ять посудин з водою, по два зерна гречки в кожному. Було засипано “сіль” – усі вісім елементів. Але у дві посудини не додали селітри, а в інші дві – фосфору та кальцію. Усі рослини дали добрий врожай, і тільки рослини з чотирьох посудин залишилися кволими та безплідними.¹³

¹³<https://www.perunica.ru/podvorie/9647-stekljanij-domik-timirjazeva.html>

2. Кришталевий палац (англ. *Crystal Palace*) у Лондоні – збудований у 1851 р. для першої Всесвітньої виставки. Спроектований англійським садовим архітектором Джозефом Пакстоном і збудований підприємцем Люїсом Кубітом (Lewis Cubitt) у вікторіанському стилі. Будівлю спершу споруджено в Гайд-парку, але по закінченні Всесвітньої виставки переміщено в Сиденхем (англ. Sydenham), що знаходиться в лондонському районі Люйшем (англ. Lewisham), де він у 1854 р. знову був відкритий. У 1936 р. Кришталевий палац було повністю знищено пожежею.

3. Джозеф Пакстон¹⁴ (англ. *Joseph Paxton*, 3 серпня 1803 р., Мілтон Брайан, Бедфордшир – 8 червня 1865 р., Сіднем, Лондон) – англійський архітектор, садівник та ботанік. Засновник стилю будівництва оранжерей зі скла та металу¹⁵. Був сьомим сином небагатого фермера. Після закінчення школи допомагав братові, але через погане ставлення до нього пішов та, додавши два роки до свого віку, вступив на навчання до садівника садівничого товариства в Чизіку. Незабаром молодого фахівця переманив до себе герцог Девонширський та зробив головним садівником Чатсворт-хаусу. Увійшовши в довіру до наймача, Пакстон заклав дендрарій, побудував великий фонтан та скляні оранжереї. У ті часи вже знали, що на розвиток рослин впливає кут нахилу сонячних променів, і садівник застосував ці відомості на практиці. Крім того, він вигадав складну систему жолобів для відведення води. Головною перевагою теплиць Пакстона була їх портативність.

У 1837 році він побудував Велику оранжерею, на той час найбільшу скляну споруду у світі. Терморегуляцію забезпечували вісім котлів та 11 кілометрів труб. Недоліком споруди була дорожня обслуговування (у 1923 році оранжерею знесли). Пакстон також займався вивченням будови величезних листків водної рослини, ці заняття підказали йому деякі ідеї для будівництва Кришталевого палацу.

¹⁴Іноді зустрічається – Джозеф Пекстон

¹⁵https://architime.ru/architects/a_josef_packston.htm

У 1850 році на конкурс з будівництва палацу для Всесвітньої виставки було подано понад 200 проєктів, більшість із яких потребувала великих часових та грошових витрат. Дізнавшись про це, Пакстон на засіданні правління залізничної компанії намалював ескіз, підказаний будівництвом теплиці для *Victoria amazonica*. Проєкт зустрів схвалення в суспільстві та, хоча і не без опору, був прийнятий комісією. Конструкція з чавуну та листового скла втілювала нові досягнення британської науки та промисловості, коштувала відносно недорого та могла бути розібрана після закінчення виставки. За свою роботу архітектор був посвячений у лицарі. Він також побудував "Будинок лілій" для герцога Девонширського.¹⁶

В останні роки життя Пакстон планував міські сади у багатьох місцях Англії, будував заміські будинки для баронів де-Ротшильд, співпрацював із Королівськими ботанічними садами в К'ю, займався політикою та видавав журнали. Архітектор був одружений та мав 8 дітей.

Джозеф Пакстон помер 8 червня 1865 року в своєму будинку у Сіднемі в Лондоні.

У 1831 році Пакстон почав видавати щомісячний журнал *The Horticultural Register*, у 1834 році – *Magazine of Botany*. Кишеньковий ботанічний словник (англ. *Pocket Botanical Dictionary*) вийшов у 1840 році, Квітниковий сад (англ. *The Flower Garden*) у 1850 р. та Календар садових подій (англ. *Calendar of Gardening Operations*). У 1841 році він став співзасновником одного з найпопулярніших журналів із садівництва «Хроніка садівників» (англ. *The Gardeners' Chronicle*) разом із Джоном Ліндлі, Чарлз-Вентвортом Дільком та Вільямом Бредбері, а згодом став його редактором.

¹⁶Там само

LVII (57) Краєзнавчі читання імені о. Петра Лебединцева

4. Працівники міської оранжереї під час Другої світової війни¹⁷:

№	П.І.П. ¹⁸	Рік народження	Посада	З якого року	Заробіт на плата ¹⁹	Домашня адреса
1	2	3	4	5	6	7
1	Фудима Йосип Мартинович	23.11. 1891	завідувач оранжереї	17.07. 1941	361.45	Привокзальна, №39
2	Саницька Віра Степанівна	1906	бухгалтер	1.03. 1942	210.72	Штабна №8
3	Мохн[и/а – авт.]ч Сергій Філатович	1900	сторож	17.07. 1941	136.65	Ставищенська, №17
4	Джима Марія Власівна	1895	бригадир квіткарів	17.07. 1941	160.41	Сквирська, №29 ²⁰
5	Дмитраш Надія Трохимівна	1926	кваліфікований робітник	17.07. 1941	151.63	Водопойна, №1/19
6	Міщенко Віра Павлівна	1925	Малокваліфікований робітник	10.03. 1942	невідом а	Чапаєва, №234
7	Дехтяр Іван Михайлович	1892	візник	4.02. 1942	693.43 (?–авт.)	1-а Лазарєва, №81
8	Сербін[а] Н(адія) С[еменівна].	1926	невідомо	невідомо	80.84	Привокзальна, № 37
9	Рязанцева О. М[ихайлівна]	1928	—	—	—	Вокзальна, №10 ²¹
10	Дорошкова Г. Б. [Алла Борисівна –?]	1928	—	—	—	Колодязна, №19 ²²

¹⁷ ДАКО Ф. Р-2225. Оп. 2. Спр. 42. Арк 23.; Оп. 1. Спр. 203. Арк 2.

¹⁸ Білоцерківський біографічний словник. Матеріали. Том II. / Під. заг. ред. Є. Чернецького. – Біла Церква: вид. О. Пшонківського, 2012., ст. 274.

¹⁹ Нарахування зарплатні скоріш всього проводилась у окупаційних карбованцях.

²⁰ За цією адресою така людина не значиться.

²¹ За цією адресою не значиться.

LVII (57) Краєзнавчі читання імені о. Петра Лебединцева

1	2	3	4	5	6	7
11	Мохнач	1900	—	—	—	Ставищенська, № [?]
12	Троцько Т. Т.	1902	—	—	—	Привокзальна, №81
13	Мартинчук М.С.	1903	—	—	—	Привокзальна, №41
14	Гетьман Н. Г.	?	—	—	—	Комсомольська, №96 ²³
15	Ходисько Н. Ф.	1927	—	—	—	Таращанська, №67
16	Мимренко В. П.	1901	—	—	80.84	2-га Юровська, №26
17	Бойко Л. А.	1913	—	—	—	Сквирська, №22
18	Чернова Л. А.	1927	—	—	—	Підвальна, №26
19	Онищенко Т[амара] І.	31.11.1926	—	—	80.84	Травнева, №13 ²⁴
20	Слупська М.	—	—	—	98.92	невідомо
21	Дмитраш Е. Т.	—	—	—	199.32	—
22	Гейленко М[арія] ²⁵	[1923]	[чорнороб]	—	59.30	[1-ша Лазаретна, №37]
23	Гейленко В.	—	—	—	160.63	—
24	Стопачук Л.	—	—	—	56.24	—
25	Костенецький І. І.	—	—	—	215.17	—
26	Гладченко З. Ю.	—	—	—	215.17	—
27	Сидорянський В. О.	—	—	—	183.72	—
28	Тарнавська В[іра]	1894	“франжер” ²⁶ (? – авт.)	—	29.49	Сквирська, №6

²² За цією адресою у книзі за схожим роком народження значиться Дорошкова Алла Борисівна.

²³ За цією адресою значиться Гетьман Анастасія Григорівна, чорнороб.

²⁴ За адресою Першотравнева, №13 зареєстрована Онищенко Тамара 31.11.1926 р.н.

²⁵ Можливо, це Гейленко Марія.

LVII (57)
Красназнавчі читання

**імені
о. Петра Лебединцева**

25 листопада 2021 р.

Редакційна колегія:

кандидат історичних наук, заслужений працівник культури України,
директор музею **Діденко Л.М.** (головний редактор),
заступник директора з наукової роботи **Петренко В.В.**,
кандидат історичних наук **Чернецький Є.А.**,
завідуюча науково-методичним відділом **Поплавська С.П.**

КЗ КОР «Білоцерківський красназнавчий музей»
09117, Київська обл., м. Біла Церква, площа Соборна, 4
тел./факс 8(04563) 5-55-52
bts-museum@ukr.net
www.bkm.in.ua

Свідомство про внесення до Держреєстру суб'єктів
видавничої справи серії ДК № 2612 від 12.09.2006 р.